

Київський університет імені Бориса Грінченка
Кафедра початкової освіти та методик гуманітарних дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор
з науково-методичної та навчальної роботи
О.Б. Жильцов
2015 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2 ВСПП КАЛІГРАФІЯ

Напрямок підготовки 6.010102 Початкова освіта
Педагогічний інститут

Каліграфія: роб. навч. прог. [для студ. напряму підготовки 6.010102 «Початкова освіта»] / уклад. Л.В. Шкарбан. – Київський університет імені Бориса Грінченка, 2015. – 24 с.

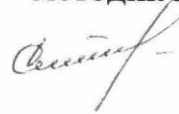
Укладач:

Шкарбан Людмила В'ячеславівна, старший викладач кафедри початкової освіти та методик гуманітарних дисциплін Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри початкової освіти та методик гуманітарних дисциплін

Протокол № 7 від 04 лютого 2015 року

Завідувач кафедри початкової освіти та
методик гуманітарних дисциплін

С.М. Мартиненко

Заступник директора
з науково-методичної та навчальної роботи

М.А. Машовець

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	4
Структура програми навчальної дисципліни	
I. Опис предмета навчальної дисциплін.....	6
II. Тематичний план навчальної дисципліни.....	7
III. Програма	
<i>Змістовий модуль I. Психолого-педагогічні основи формування графічних навичок..</i>	8
<i>Змістовий модуль II. Формування процесуальної готовності студентів до проведення уроків письма.....</i>	10
IV. Навчально-методична карта дисципліни «Каліграфія».....	11
V. Плани практичних занять.....	12
VI. Завдання для самостійної роботи.....	16
VII. Карта самостійної роботи студента.....	18
VIII. Індивідуальне науково-дослідне завдання.....	19
IX. Система поточного та підсумкового контролю.....	21
X. Методи навчання.....	23
XI. Методичне забезпечення курсу.....	23
XII. Рекомендована література.....	24

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча програма з навчальної дисципліни «Каліграфія розроблена на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів відповідно до навчального плану денної форми навчання.

Робочу програму укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання. Програма визначає обсяги знань, які має опанувати студент відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Каліграфія», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

«Каліграфія» є складовою частиною дисциплін блоку професійної підготовки. Її вивчення передбачає розв'язання низки **завдань**, зокрема: опанування студентами системою знань про закономірності процесу формування каліграфічного письма, підготовка висококваліфікованих і конкурентоспроможних фахівців у галузі освіти відповідно до вітчизняних та європейських стандартів.

Мета курсу – розкриття наукових концепцій, дидактико-методичних понять, методів та технологій сучасного уроку письма;

- надання допомоги студентам у процесі оволодіння професійною компетентністю, формування особистості майбутнього вчителя, який зорієнтований не на передачу знань, а на особистісний розвиток дитини і потреби сучасної школи;
- формування умінь каліграфічного письма у майбутніх учителів початкової школи.

Завдання курсу:

- створення умов для повноцінної реалізації та самореалізації потенційних професійних можливостей студентів;
- оволодіння студентами дидактико-методичними знаннями з навчальної дисципліни;
- усвідомлення практичної значущості теоретичних знань для творчої педагогічної діяльності вчителя;
- розвиток умінь у майбутніх педагогів до моделювання навчально-виховного процесу уроків письма;
- формування готовності у студентів до творчої активності в професійній діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент має:

Знати:

- психолого-педагогічні, дидактико-методичні засади навчання грамоти;
- методи і прийоми вдосконалення мовленнєвого розвитку першокласника, засоби формування у них наукових уявлень про мову як знакову систему;
- основні вимоги до правильного каліграфічного письма;
- типи та структуру уроків письма.

Уміти:

- будувати урок письма як цілісну, складну, динамічну систему, основними складовими якої є організаційний дидактичний, психологічний, методичний, виховний та санітарно-гігієнічний аспект;

- організовувати професійну діяльність на уроках письма, яка передбачає: постановку доцільної та раціональної мети і завдань навчання; мотивацію спільної діяльності вчителя і учня, планування, діагностування, прогнозування, стимулювання дитини до навчання;
- презентувати власні зразки каліграфічного письма.

У результаті засвоєння курсу «Каліграфія» студенти мають:

Знати:

- наукові, психологічні та гігієнічні засади навчання письма;
- принципи сучасного звукового аналітико-синтетичного методу;
- програмні вимоги щодо формування каліграфічного письма;
- види роботи на кожному етапі формування каліграфічного письма, методику їхнього проведення;
- методи і прийоми формування правильного, каліграфічного письма;
- зміст, структуру і методику уроків письма.
- особливості уроків письма добуқварного періоду, його основні завдання.

Вміти:

- виявляти ступінь готовності дітей до письма з метою здійснення індивідуального підходу в навчанні письма та розвитку мовлення;
- орієнтуватися у методах та прийомах формування каліграфічного письма, оптимально поєднуючи їх для досягнення поставленої мети у роботі з учнями;
- будувати плани-конспекти уроків із письма в період навчання грамоти;
- використовувати ігрові ситуації під час навчально-виховного процесу з метою психологічного розвантаження першокласників на уроках письма.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни становить 54 год., із них: 4 год. – лекції, 16 год. – практичні заняття, 4 год. – індивідуальна робота, 26 год. – самостійна робота, 3 год. – модульний контроль, 1 год. – залік.

Вивчення студентами навчальної дисципліни «Каліграфія» завершується заліком.

І. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предмет: процес підготовки студентів до формування в учнів початкової школи каліграфічного письма

Курс	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS: <i>1,5 кредити</i> Змістові модулі: <i>2 модулі</i> Загальний обсяг дисципліни (години): <i>54 год.</i> Тижневих годин: <i>2 год.</i>	Шифр та назва галузі знань <i>0101 " Педагогічна освіта "</i> Шифр та назва напрямку підготовки: <i>6.010102 «Початкова освіта»</i> Освітньо-кваліфікаційний рівень <i>«бакалавр»</i>	Нормативна Рік підготовки: 3. Семестр: 6 Аудиторні заняття: 27 год., із них: Лекції (теоретична підготовка): 4 год. Практичні заняття: 16 год. Індивідуальна робота: 4 год. Самостійна робота: 26 год. Модульний контроль: 3 год. Вид контролю: Залік – 1 год.

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин							Залік
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Практичних	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Підсумковий контроль	
Змістовий модуль I									
Психолого-педагогічні умови формування графічних навичок									
1	Психолого-педагогічні, психофізіологічні, гігієнічні основи формування каліграфічного письма	4	4	2		2	2		
2	Програмні вимоги навчання каліграфічного письма	2					2		
3	Історія методів формування каліграфічного письма	4	2	2					
4	Ознаки правильного каліграфічного письма. Умови формування правильного каліграфічного письма	4	2		2		2		
5	Методика проведення каліграфічних хвилинок	2					2		
6	Аналіз структури рядкових літер. Вправи на координацію рук дитини під час письма	4	2		2		2		
7	Підготовчі вправи з письма. Методика їх проведення	4	2		2		2		
8	Порівняльний аналіз навчального змісту зошитів з друкованою основою	2	2		2				
9	МКР	1,5	1,5					2	
Разом		27,5	15,5	4	8	2	12	2	
Змістовий модуль II									
Формування процесуальної готовності до ведення уроків письма									
10	Структура уроків письма добукварного періоду				2	2	4		
11	Методичні прийоми формування каліграфічного письма. Аналіз навчальних досягнень учнів				2				

12.	Методика написання букв I і II групи, основні елементи букв. Види роботи із формування каліграфічного письма				2		3		
13.	Методика написання букв III-IV групи. Шляхи виправлення індивідуальних недоліків письма				2		3		
14	Психолого-фізіологічні та гігієнічні основи формування каліграфічного письма у ліворуких дітей						4		
15	МКР							1	
Разом		26,5	11,5	0	8	2	14	1	1
Разом за навчальним планом		54	27	4	16	4	26	3	1

III. ПРОГРАМА ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ГРАФІЧНИХ НАВИЧОК

Лекція 1.1. Психолого-педагогічні, психофізіологічні, гігієнічні основи формування каліграфічного письма

Основні поняття: письмо, навчання письма, навички письма, правила письма, труднощі письма, психофізіологічні особливості, гігієнічні умови.

Навчання каліграфії в школі має дати учням навички чіткого, швидкого й красивого письма. Щоб здійснити це завдання, учителям треба знати програму, методи навчання, вимоги гігієни письма, уміти аналізувати причини індивідуальних відхилень, що порушують розбірливість і красу почерку, і знати способи їх виправлення.

Навчання письма – складова частина загальної програми рідної мови. Її не можна розглядати ізольовано. Вона перебуває в тісному взаємозв'язку з навчанням читати, розвитком мовлення, правописом, образотворчою діяльністю, трудовим вихованням, фізкультурою.

Письмо – комплексний вид навчальної діяльності. Він складається з ряду структурних компонентів, багатьох правил і вмінь, оволодіння якими складний, тривалий, нелегкий процес не тільки для шестиліток, а й взагалі для учнів початкової ланки. Дитина навчаючись писати, по суті повинна оволодіти трьома основними групами навичок:

а) *технічними* (правильно користуватися письмовим приладдям, координувати рухи руки, дотримуватися гігієнічних правил;

б) *графічними* (правильно зображувати букви з потрібним нахилом, певної висоти й ширини, рівномірно розміщувати на рядку, правильно з'єднувати їх);

в) *орфографічними* (правильно визначати звуковий і буквений склад слова, найпростіших слів, правопис яких не розходиться з вимовою, самостійно добирати слова з різними буквами, коментувати їх написання).

Оволодіння цими групами навичок стає *основою* грамотного письма і доброго почерку.

Труднощі, що виникають під час навчання письма, фізіологи ділять на три майже рівні групи:

а) труднощі, пов'язані з нервово - просторовим сприйняттям і зорово-моторною координацією;

б) труднощі, які викликані недорозвитком мовлення, у тому числі й порушення фонетико - фонематичного слуху;

в) комплексні труднощі, пов'язані з різним виявом перших і других порушень у функціональному розвитку дитини. І все ж причини подібних порушень залишаються ще не до кінця зрозумілими і з'ясованими.

Лекція 1.2.Історія методів формування каліграфічного письма.

Основні поняття: метод навчання письма, лінійний, тактовий, генетичний, аналітико-синтетичний, копіювальний.

Методи навчання каліграфії мають свою історію. Навчання каліграфічного і грамотного письма – надзвичайно складна педагогічна проблема, її знання історії й наукових здобутків попередніх поколінь надзвичайно важливо.

Навчання каліграфічного' письма здійснювалося за такими методами: лінійним, тактовим, аналітико - синтетичним або генетичним, копіювальним.

1. Лінійний метод

Лінійний метод було винайдено на початку XIX ст., з часу запровадження в школах розлінованих зошитів. Цей метод полягає в навчанні дітей каліграфічного письма по лініях графічної сітки (розліновки), надрукованої в зошитах. Розліновка полегшує учням засвоєння правильного написання літер, потрібного нахилу, правильного поєднання елементів і дотримання певних проміжків між елементами та літерами.

2. Тактовий (ритмічний) метод

Тактовий, або ритмічний, метод широко застосовується під час навчання дітей каліграфічного письма в початкових класах.

Письмо початкової школи, з самого початку навчання у школі індивідуальне: свої риси, свій темп письма. Одні учні пишуть дуже повільно, інші доволі швидко. Щоб забезпечити поступовий перехід дітей від повільного письма до більш прискореного, застосовують тактовий метод. Цей метод полегшує вчителю проведення уроку і виробляє в учнів однакову швидкість письма.

3. Аналітико - синтетичний метод

Аналітико – синтетичний метод застосовується в школах при навчанні грамоти за букварем. За цим методом проходить навчання письма в цілому, а вивчення написання букв – у тій послідовності, яка подобається в букварі для навчання читання. Це тому, що навчання читання і письма відбувається паралельно. Учні пишуть у зошитах у дві горизонтальні рядкові лінії з

допоміжною та контрольними похилими (зошит № 3). Перед написанням букви школярі спочатку розглядають її та аналізують окремі її елементи (на демонстраційній картці чи на класній дошці), а потім пишуть у зошитах із друкованою основою. Так вчаться писати малі й великі букви відповідно до вивчення звуків за букварем. Написання великих букв складного накреслення переноситься на кінець букварного періоду.

4. Генетичний метод

З усіх згаданих вище методів, за допомогою яких проводиться навчання каліграфічного письма в початкових класах загальноосвітньої школи, основним є *генетичний метод*. Навчання письма за цим методом розпочинається тоді, коли учні вже закінчили читати і писати за букварем і зможуть вільно розпізнавати як друковану, так і рукописну букву, і продовжується протягом усього періоду навчання учнів каліграфічного письма в першому і наступних класах.

5. Копіювальний метод

Копіювальний метод називають ще стигмографічним. За цим методом навчання каліграфії майже не проводиться. Вперше він з'явився в Росії в XVIII ст. Навчання каліграфії за ним відбувалося в такій послідовності: вчитель писав учням у зошитах злегка олівцем ті чи інші букви в певному порядку, а учні механічно наводили їх чорнилом. Таке письмо не було свідомим і не мало певної послідовності у вивченні елементів малих і великих букв. Крім того, воно забирало багато часу в учителя. Ще більші труднощі поставали тоді, коли учням доводилося писати на класній дошці.

Практичне заняття 1. Ознаки правильного каліграфічного письма. Умови формування правильного каліграфічного письма.

Практичне заняття 2. Аналіз структури рядкових літер. Вправи на координацію рук дитини під час письма.

Практичне заняття 3. Підготовчі вправи з письма. Методика їх проведення.

Практичне заняття 4. Порівняльний аналіз навчального змісту зошитів із друкованою основою.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II ФОРМУВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ ПИСЬМА

Практичне заняття 5. Структура уроків письма добукварного періоду.

Практичне заняття 6. Методичні прийоми формування каліграфічного письма. Аналіз навчальних досягнень учнів.

Практичне заняття 7. Методика написання букв I і II групи, основні елементи букв. Види роботи із формування каліграфічного письма.

Практичне заняття 8. Методика написання букв III-IV групи. Шляхи виправлення індивідуальних недоліків.

V. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Психолого-педагогічні основи формування графічних навичок

Практичне заняття 1

Тема: Ознаки правильного каліграфічного письма. Умови формування правильного каліграфічного письма.

План заняття

1. Повторення і систематизація теоретичного матеріалу
2. Визначення теми і мети уроку
3. Основні ознаки правильного каліграфічного письма
4. Умови формування правильного каліграфічного письма
5. Письмове приладдя з каліграфії

Література:

1. Методика навчання української мови в початковій школі. : навч. метод. посіб. для студ. ВНЗ/ За наук. ред. М.С. Вашуленка. – К. : Літера ЛТД, 2010. – 364 с.
- 2.

143 с.

№

.

281 с.

Практичне заняття 2

Тема: Аналіз структури рядкових літер. Вправи на координацію рук дитини під час письма.

План заняття

1. Закріплення алгоритму подачі літери.
2. Аналіз структури рядкової літери: основні елементи.
3. Аналіз структури рядкової літери: додаткові елементи.
4. Вправи на координацію руки дитини.
5. Письмо рядкових літер.

Література:

1. Методика навчання української мови в початковій школі. : навч. метод. посіб. для студ. ВНЗ / За наук. ред. М.С. Вашуленка. – К. : Літера ЛТД, 2010. – 364 с.

143 с.

4. Трунова В.А. Методика каліграфії : метод. рекомендації для студентів, вчителів почат. кл. /

281 с.

Практичне заняття 3.

Тема: Підготовчі вправи з письма. Методика їх проведення.

План заняття

1. Повторення і систематизація теоретичного матеріалу.

2. Аналіз підготовчих вправ із письма.
3. Методика проведення пальчикових вправ.
4. Моделювання фрагментів уроків.
5. Письмо рядкових літер.

Література:

1. Методика навчання української мови в початковій школі. : навч. метод. посіб. для студ. ВНЗ / За наук. ред. М.С. Вашуленка. – К. : Літера ЛТД, 2010. – 364 с.
2. Кирей І.Ф. Методика

143 с.

4. Трунова В.

281 с.

Практичне заняття 4.

Тема: Порівняльний аналіз навчального змісту зошитів із друкованою основою.

План заняття

1. Аналіз зошитів з друкованою основою (авт. М.С. Вашуленко, М.Д. Захарійчук).
2. Аналіз підготовчих вправ до письма.
3. Аналіз матеріалів для розвитку каліграфічного письма.
4. Аналіз наочно-дидактичного матеріалу.
5. Аналіз видів роботи на кожному етапі уроку.
6. Моделювання фрагментів уроку.

Література:

1. Методика навчання української мови в початковій школі. : навч. метод. посіб. для студ. ВНЗ / За наук. ред. М.С. Вашуленка. – К. : Літера ЛТД, 2010. – 364 с.
2. Кирей І.Ф. Методика викладання каліграфії в початков

143 с.

4. Трунова В. А. Методика каліграфії : ме

281 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Формування процесуальної готовності до ведення уроків каліграфії

Практичне заняття 5

Тема: Структура уроків письма добукварного періоду.

План заняття

1. Повторення і систематизація теоретичного матеріалу.
2. Визначення теми і мети уроку.
3. Аналіз наочно-дидактичного матеріалу.
4. Моделювання уроку письма добукварного періоду.
5. Письмо елементів літер.

Література:

1. Навчальні програми для загальноосвітніх навч. закл. із навчанням українською мовою. 1 – 4 класи. – К. : ВД «Освіта», 2011. – 392 с.
2. Захарійчук М. Д. Зошит з розвитку мовлення і навчання грамоти 1 клас. ч.1., ч. 2. – К. : Літера ЛТД. 2008.
3. Кирей І.Ф. Методика викладанн

143 с.

Практичне заняття 6

Тема: Методичні прийоми формування каліграфічного письма. Аналіз навчальних досягнень учнів.

План заняття

1. Закріплення і узагальнення теоретичних відомостей.
2. Аналіз гімнастичних і графічних ігор.
3. Аналіз вправ спрямованих на зміцнення дрібної моторики руки.
4. Розвиток умінь аналізувати структуру літер та запам'ятовування форми літери.
5. Підбір навчального змісту відповідно теми і мети уроку.
6. Аналіз наочно-дидактичного матеріалу.
7. Моделювання фрагментів уроку.

Література:

1. Навчальні програми для загальноосвітніх навч. закл. із навчанням українською мовою. 1 – 4 класи. – К. : ВД «Освіта», 2011. – 392 с.
2. Захарійчук М. Д. Зошит з розвитку мовлення і навчання грамоти 1 клас. ч.1., ч.2– К. : Літера ЛТД. 2008.

143 с.

Практичне заняття 7

Тема. Методика написання букв І і ІІ групи, основні елементи букв. Види роботи із формування каліграфічного письма. (2 год.)

План заняття

1. Аналіз програмових вимог щодо навчання грамотного і каліграфічного письма в добукварний період.
2. Аналіз видів вправ для письма у добукварний період.
3. Підготовчі вправи до письма.
4. Методика написання букв І, ІІ групи: основні елементи.
5. Аналіз наочно-дидактичного матеріалу.
6. Моделювання фрагментів уроків письма.

Література:

1. Навчальні програми для загальноосвітніх навч. закл. із навчанням українською мовою. 1 – 4 класи. – К. : ВД «Освіта», 2011. – 392 с.
2. Захарійчук М. Д. Зошит з розвитку мовлення і навчання грамоти 1 клас. ч.1., ч.2. – К. : Літера ЛТД. 2008.
3. Кирей І.Ф. Методика викладання каліграфії в початковій школі : навч. посіб. / К. 143 с.
4. Чабайовська М.І. Єдині зразки каліграфічного письма букв українського алфавіту та цифр : навч.-метод. посіб. / М. І. Чабайовська. – Тернопіль : Мальва – ОСО, 2012. – 116 с.

Практичне заняття 8

Тема. Методика написання букв III-IV групи. Шляхи виправлення індивідуальних недоліків письма.

План заняття

1. Аналіз програмових вимог щодо навчання грамотного і каліграфічного письма в добукварний період.
2. Аналіз видів вправ для письма у добукварний період.
3. Підготовчі вправи до письма.
4. Методика написання букв III, IV групи: основні елементи.
5. Аналіз наочно-дидактичного матеріалу.
6. Моделювання фрагментів уроків письма.

Література:

1. Навчальні програми для загальноосвітніх навч. закл. із навчанням українською мовою. 1 – 4 класи. – К. : ВД «Освіта», 2011. – 392 с.
2. Захарійчук М. Д. Зошит з розвитку мовлення і навчання грамоти 1 клас. ч.1., ч.2. – К. : Літера ЛТД. 2008.
3. Кирей І.Ф. Методика викладання каліграфії в початковій школі : навч. посіб. / 143 с.
4. Чабайовська М. І. Єдині зразки каліграфічного письма букв українського алфавіту та цифр : навч.-метод. посіб. / М.І. Чабайовська. – Тернопіль: Мальва – ОСО, 2012. – 116 с.

VI. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Психолого-педагогічні основи формування графічних навичок

Тема 1. Психолого-педагогічні, психофізіологічні, гігієнічні основи формування каліграфічного письма (2 год.)

1. Проаналізувати перший розділ посібника «Методика викладання української мови. Навчальний посібник» (за ред. докт. філол. наук, проф. С. І. Дорошенко).
2. Ознайомитися з навчальними програмами для загальноосвітніх навч. закл. із навчанням українською мовою. 1 – 4 класи. – К. : ВД «Освіта», 2011. – 392 с.
3. Створити таблицю навчальних умінь каліграфічного письма першокласника.

Тема 2. Програмні вимоги навчання каліграфічного письма (2 год.)

1. Скласти план-конспект, в який включити перелік умінь із розділу «Писемна діяльність» із навчальних програм для загальноосвітніх навч. закл. із навчанням українською мовою. 1 – 4 класи.
2. Проаналізувати розвороти зошита з друкованою основою і прописати літери І–ІІ групи (авт. Вашуленко М. С., Захарійчук М.Д.).

Тема 3. Ознаки правильного каліграфічного письма. Умови формування правильного каліграфічного письма (2 год.)

1. Ознайомитись із ознаками правильного каліграфічного письма (лист МОН України «Основні технічні характеристики форм рукописних букв українського та російського алфавітів для використання в загальноосвітніх навчальних закладах України». – «Початкова школа». – 2004. – №1. – С. 12-15.)
2. Дібрати 2-3 статті щодо формування правильного каліграфічного письма та скласти до них анотації.

Тема 4. Методика проведення каліграфічних хвилин (2 год.)

1. Дібрати 2-3 статті щодо методики проведення каліграфічних хвилин та скласти до них анотації

Тема 5. Аналіз структури рядкових літер. Вправи на координацію рук дитини під час письма. (2 год.)

1. Скласти план-конспект уроку письма букварного періоду включаючи алгоритм подачі рядкової літери.
2. Проаналізувати структуру запропонованих розроблених уроків у посібнику «Уроки навчання грамоти» (авт. М.С. Вашуленко)

Тема 6. Підготовчі вправи з письма. Методика їх проведення (2 год.)

1. Скласти план-конспект уроку письма добукварного періоду включаючи підготовчі вправи до письма.
2. Проаналізувати структуру запропонованих розроблених уроків у посібнику «Уроки навчання грамоти» (авт. М.С. Вашуленко)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Формування процесуальної готовності до ведення уроків письма

Тема 1. Структура уроків письма букварного періоду (4 год.)

1. Проаналізувати розділ «Букварний період навчання грамоти» посібника «Методика викладання української мови. Навчальний посібник» (За ред. докт. Філол. наук, проф. С. І. Дорошенко)
2. Скласти план-конспект уроку письма за навчальними програмами для загальноосвітніх навч. закл. із навчанням українською мовою. 1 – 4 класи, в який включити перелік завдань формування каліграфічних навичок букварного періоду.
3. Проаналізувати навчальний зміст уроків букварного періоду за зошитом з друкованою основою (авт. Захарійчук М.Д.)

Тема 2. Методика написання букв I-IV групи, основні елементи букв. Види роботи із формування каліграфічного письма (6 год.)

1. Скласти план-конспект уроку письма, в який включити перелік завдань післябукварного періоду з навчальних програм для загальноосвітніх навч. закл. із навчанням українською мовою. 1 – 4 класи.
2. Проаналізувати і скласти конспект статті «Як працювати за Післябуквариком» (авт. М.С. Вашуленко, В.О. Науменко, М.Д. Захарійчук, журнал «Початкова школа»).

Тема 3. Психолого-фізіологічні та гігієнічні основи формування каліграфічного письма у ліворуких дітей (4 год.)

1. Ознайомитись із дослідженням І.О. Зимньої щодо психологічних особливостей роботи із ліворукими дітьми.
2. Опрацювати вимоги щодо структури уроків письма (Вашуленко М.С. Скрипченко Н. Ф. Навчання грамоти в першому класі. – К.: Рад. школа. 1996.)
3. Дібрати цикл статей із журналів «Початкова школа», «Початкова освіта», «Початкова школа і сучасність», «Учитель початкової школи» щодо особливостей роботи з ліворукими учнями на уроках письма, скласти до них анотації.

VII. КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання (тижні)
Змістовий модуль I ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ГРАФІЧНИХ НАВИЧОК			
Психолого-педагогічні, психофізіологічні, гігієнічні основи формування каліграфічного письма	Індивідуальне заняття	5	
Програмові вимоги щодо навчання каліграфічного письма	Співбесіда	5	
Ознаки правильного каліграфічного письма. Умови формування правильного каліграфічного письма	Практичне, індивідуальне заняття	5	
Методика проведення каліграфічних хвилинок	Індивідуальне заняття	5	
Аналіз структури рядкових літер. Вправи на координацію рук дитини під час письма	Практичне, індивідуальне заняття	5	
Підготовчі вправи з письма. Методика їх проведення	Співбесіда	5	
Особливості роботи з ліворукими унями	Індивідуальне заняття	5	
Усього за I модулем	35		
Змістовий модуль II ФОРМУВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ВЕДЕННЯ УРОКІВ ПИСЬМА			
Структура уроків письма добукварного періоду	Індивідуальне заняття	5	
Методика написання букв I-IV групи, основні елементи букв. Види роботи із формування каліграфічного письма	Співбесіда	10	
Психолого-фізіологічні та гігієнічні основи формування каліграфічного письма у ліворуких дітей	Практичне та індивідуальне заняття	5	
Усього за II модулем	20		
Разом: 26 год.	Разом: 55 балів		

VIII. ІНДИВІДУАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА (навчальний проект)

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом поза аудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу з навчальної дисципліни «Каліграфія».

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Каліграфія» – це вид навчально-методичної творчої роботи бакалавра, яка містить результати навчальної, пошукової та творчої роботи і відображає певний рівень сформованості професійних компетентностей.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення власних навичок каліграфічного письма.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична, практична і пошукова робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних та практичних занять, а також є результатом самостійного пошуку, яка охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Орієнтована тематика ІНДЗ

1. Проаналізувати історичний розвиток методів формування писемних навичок.
2. Проаналізувати програмові вимоги розділу програми «Письмо». Скласти конспект умінь каліграфічного письма.
3. Проаналізувати структуру та зміст навчальних програм для загальноосвітніх навч. закл. із навчанням українською мовою. 1 – 4 класи. з навчання грамоти.
4. Сформулювати тему і мету п'яти уроків письма добукварного періоду.
5. Сформулювати тему і мету п'яти уроків письма букварного періоду.
6. Сформулювати тему і мету п'яти уроків письма післябукварного періоду.
7. Зробити підбір фізкультхвилинок до уроків письма
8. Описати умови формування каліграфічних навичок першокласників.
9. Розробити план-конспект уроку письма добукварного періоду в Prezi.
10. Розробити план-конспект уроку письма букварного періоду в Prezi.
11. Розробити план-конспект уроку письма післябукварного періоду в Prezi.
12. Змодельовати урок письма букварного періоду.
13. Змодельовати урок письма післябукварного періоду.
14. Описати методику роботи із вправами післябукварного періоду.
15. Описати методику роботи з вправами добукварного періоду.
16. Особливості навчання письма ліворуких першокласників.
17. Письмо «в повітрі», методика його проведення.
18. Письмо «під лічбу», його позитивні та негативні сторони.
19. Письмо по контуру, методика його проведення.
20. Письмо «за зразком», застосування його в початковій школі.
21. Навчання письма, його етапи.
22. Перший етап підготовки дітей до письма, його характеристика.
23. Малювання зі штриховкою, його значення для навчання письма.
24. Основні та додаткові елементи літер, методика їх написання.

25. Особливість навчання письма дітей шестилітнього віку.

Критерії оцінювання ІНДЗ

(індивідуальні завдання виконані у вигляді розробки уроків та навчально-методичного дослідження оцінюються за відповідними критеріями)

№ з/п	Критерії оцінювання роботи
1	Правильне формулювання теми, мети, уроку письма; доцільний підбір наочно-дидактичного матеріалу.
2	Відповідність структури уроку типові.
3	Творчий підхід у процесі підбору навчального змісту уроку
4	Використання новітніх технологій
5	Використання різноманітних форм роботи
6	Збереження принципу науковості
7	Доцільне використання ігор та ігрових ситуацій
8	Якісне виконання робіт
9	Опрацювання додаткової літератури
10	Своєчасність подання звітних матеріалів

Шкала оцінювання ІНДЗ

(індивідуальні завдання виконані у вигляді розробки уроків та навчально-методичного дослідження оцінюються за відповідною шкалою)

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	20-26	Відмінно
Достатній	15-20	Добре
Середній	10-15	Задовільно
Низький	менше 10	Незадовільно

VIII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ

Навчальні досягнення спеціалістів із навчальної дисципліни «Каліграфія» оцінюється за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (5-бальну) та європейську (ECTS) шкалу.

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ з/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів
1	Відвідування лекційних занять	2
2	Відвідування практичних занять	16
3	Робота на практичних заняттях	80
4	Модульні контрольні роботи (1, 2)	50
5	Самостійна робота	55
6	Індивідуальна навчально-дослідницька робота	30
7	Залік	
Підсумковий рейтинговий бал		233

Семестровий контроль рівня засвоєння навчального матеріалу

Таблиця відповідності рейтингової оцінки в балах та за національною шкалою

Оцінка за шкалою навч. закладу	Оцінка за нац. шкалою	Оцінка за шкалою ECTS		Відсоток студентів, які, як правило, мають наведену оцінку
		Оцін.	Означення	
1	2	3	4	5
90-100	Відмінно	A	Відмінно (відмінне викон. лише з незначною кіль-тю помилок)	10
1	2	3	4	5
82 – 89	Добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)	25
75 – 81		C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)	30

69 – 74	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)	25
60 – 68		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)	10
35 – 59	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)	-
1 – 34		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)	-

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень спеціалістів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в повному обсязі, вміння творчо виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у процесі розробки уроків, підборі навчального змісту, використанні новітніх технологій.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, якісне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, проявляє творчий підхід у процесі моделювання уроків, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань, однак у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; наявні суттєві помилки у виконанні практичних завдань, зокрема, моделюванні уроків, разом з тим студент спроможний усунути недоліки при допомозі викладача.
«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

ІХ. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- *Словесні*: лекція (традиційна, проблемна, комбінована) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні*: вправи, моделювання фрагментів та цілісних уроків, виготовлення наочних посібників, письмо в зошитах з друкованою основою.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

X. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ навчальні посібники;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
- ✓ засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для підсумкового контролю);
- ✓ Відеозаписи уроків;
- ✓ Набір дидактичного матеріалу для проведення практичних занять.

XI. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Балютіна К.М. Демонстраційні картки друкованих та рукописних букв : навч.-наоч. посіб. з каліграфії для дітей 6 – 7 років / – К.М. Балютіна, В.М. Горобієвська. – К, 2001. – 41 с.
2. Безруких М.М. Как писать буквы / М.М. Безруких, Т.Е. Хохлова. – М. : Просвещение, 1993. – 48с.
3. Вашуленко М.С. Українська мова і мовлення в початковій школі : метод. посіб. / М.С. Вашуленко. – К. : Освіта, 2006. – 268 с.
4. Дорошенко С.І., Олійник С.П. Робота з орфограмами на уроках письма в 1 класі / С.І. Д № 12. – С. 132
5. Методика навчання української мови в початковій школі. : навч. метод. посіб. для студ. ВНЗ / За наук. ред. М.С. Вашуленка. – К. : Літера ЛТД, 2010. – 364 с.
6. Навчальні програми для загальноосвітніх навч. закл. із навчанням українською мовою. 1 – 4 класи. – К. : ВД «Освіта», 2011. – 392 с.

Додаткова

1. Захарійчук М.Д. Зошит з розвитку мовлення і навчання грамоти 1 клас. Ч.1, 2. – К. : Літера ЛТД. 2008.
2. Кирей І.Ф. Методика викладання каліграфії в початковій школі
К. 143 с.
3. Скрипченко Н.Ф. Графічні навички молодших школярів / Н.
4. Трунова ВА. Методика каліграфії : метод. рекомендації для студентів, вчителів почат. кл. / В. 281 с.
5. Чабайовська М.І. Єдині зразки каліграфічного письма букв українського алфавіту та цифр : навч.-метод. посіб. / М.І. Чабайовська. – Тернопіль: Мальва – ОСО, 2012. – 116 с.